

ЕКОТУРИЗМ В СИСТЕМІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЙ

У літературі іменник «туризм» супроводжує безліч прикметників: «місцевий», «пішохідний», «екологічний», «мисливський», «плановий», «самодіяльний», «дитячий», «спортивний», «комерційний», «пізнавальний», «екскурсійний» тощо. Ця велика кількість визначень говорить про складність поняття «туризм» і його різноманіття. Але всі численні прикметники до поняття «туризм» характеризують лише окремі його ознаки, всі вони є ознаками перемінними, а не властивими туризму. Всі вони характеризують різні сторони конкретних форм туристських заходів: головну мету, тривалість, спосіб пересування, спосіб організації, сезон, контингент учасників тощо [2].

Суть туризму полягає в переміщеннях людини (групи людей) в просторі з місця постійного проживання в інші місця. Без переміщень немає туризму. А самі ці переміщення характеризуються, в основному, трьома обов'язковими елементами-ознаками. Переміщення (його маршрут, спосіб, терміни і мета) відбувається добровільно, без примусу, за самостійно прийнятим людиною рішенням, погодженим з компаньйонами. Винятком є плановий туризм, при якому людина є не повністю самостійною у визначенні основних параметрів переміщення. Переміщення відбувається у вільний від службових обов'язків і навчання час. Виняток зробимо для працівників сфери туризму, а також для вчителів, викладачів – керівників дитячих туристських і екскурсійних груп. Переміщення завжди є тимчасовим, триває визначений термін, після закінчення якого людина повертається до місця постійного проживання.

З розвитком організованого туризму одним з перших його напрямів стали подорожі в світ природи, які поклали край початку розвитку екологічного

туризму. За деякими оцінками щорічно в світі кількість екотуристів збільшується на 20%. В основі попиту на екологічний туризм лежить бажання людини мати «живі враження і досвід». Останнім часом більшість туристів прагнуть до такої форми подорожей, яка сприяла б їх особистісному зростанню і збагаченню їх знань про природу і людину.

Розгорнутим є визначення, що включає перелік основних принципів діяльності, запропоноване Т. Сергеевою: «Екологічний туризм – це відвідування унікальних природних територій, мало порушених господарською діяльністю, що зберегли традиційний уклад життя місцевого населення; це підвищення рівня екологічної культури всіх учасників туристського процесу і підвищення життєвого рівня місцевого населення, дотримання природоохоронних норм і технологій при виконанні екологічних турів і програм». Однак, введене в цьому визначенні обмеження – «це відвідування унікальних природних територій, мало порушених господарською діяльністю, що зберегли традиційний уклад життя місцевого населення», на наш погляд, обмежує простір і розуміння екотуризму, що, до речі, характерно для сучасного українського туризму. Тому ми вважаємо більш правильним таке визначення: «екотуризм включає всі форми природного туризму, при яких основною мотивацією туристів є спостереження і прилучення до природи», хоча в цьому визначенні відсутній природоохоронний і освітній аспекти.

Екологічні екскурсії і тури на сьогодні націлені на демонстрацію пам'яток, «чудес» і «красот» природи, а не на осягнення екологічних проблем, активну участь в їх вирішенні. Лише деякі програми передбачають активне залучення відвідувачів у природоохоронну діяльність. Освітній аспект в українському екотуризмі розвинений поки ще слабо.

При правильній організації розвиток екологічного туризму забезпечує фінансові надходження для охорони природних комплексів. Як показує закордонна практика, охоронювані території з середньою або високою кількістю туристів отримують більший дохід, який їм дає можливість удосконалювати охорону, розвивати наукові дослідження, розробляти і

вдосконалювати роботу в галузі екологічної освіти – як з екотуристів, так і з місцевих жителів [1].

Розвиток екотуризму в Україні знаходиться лише в початковій стадії. І причини цього криються не тільки в труднощах економічного характеру, але і в специфіці системи, основу якої складають особливо охоронювані природні території. Справа в тому, що, з урахуванням світового досвіду, основними цілями екотуризму в Україні є: екологічна освіта, підвищення культури взаємин з природою, вироблення екологічних норм поведінки в природному середовищі, виховання почуття особистої відповідальності кожного за долю природи; відновлення духовних і фізичних сил людини, забезпечення повноцінного відпочинку; охорона природи, мінімізація шкоди природному середовищу; сприяння соціально-економічному розвитку окремих регіонів і держави в цілому.

Зараз відбувається зміна пріоритетів в устремліннях туристів. Все більше людей, особливо в розвинених індустріальних країнах, стали прагнути з міста в куточки непорушеної природи. На противагу традиційному «пляжно-курортному» відпочинку, зріс попит на тури активно-пізнавальної спрямованості. Останні кілька років активно формується концепція екологічного туризму як одного з найважливіших засобів стійкого розвитку природних територій. Її суть полягає в тому, що на тлі задоволення бажання активно спілкуватися з природою, слід запобігти негативному впливу на природу і спонукати туристів сприяти охороні природи і сталому соціально-економічному розвитку.

Отже, екотуризм є важливим компонентом стійкого розвитку природних територій.

Список використаних джерел:

1. Квартальнов В. А. Социальный туризм. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 253 с.
2. Туристский терминологический словарь / Авторы-сост. : И. В. Зорин, В. А. Квартальнов – М. : Советский спорт, 1999. – 664 с.